

pripremili smo i/ili preveli za vas

Uloga odgajatelja i roditelja u RIO modelu

Stanley I. Greenspan i Serena Wieder, istaknuti stručnjaci na području dijagnostike i terapije dojenčadi i djece s razvojnim poremećajima, govore o inkluziji, floor time tehnicima, ulozima roditelja u provođenju terapije i svojim najnovijim istraživanjima.

Intervju sa Stanleyjem I. Greenspanom i Serenom Wieder

Pitanja priredile: Helena Burić i Ilona Posokhova

Kakvo je vaše mišljenje o inkluziji djece s posebnim potrebama u redovne jaslice i vrtiće?

Djeca su spremna za program u skupini kad sa svojim roditeljima i drugim odraslim osobama svladaju prva četiri stupnja razvoja (usmjeravanje pažnje na okolinu i samoregulaciju, stvaranje odnosa, dvosmjernu komunikaciju i slijed interakcija). Prije uključivanja u redovne skupine trebala bi pohađati male grupe u kojima su moguće interakcije udvoje. Djeci koja napreduju zatim bi trebalo pružiti priliku igre s drugom djecom koja se igraju i komuniciraju, tako da dobiju priliku sudjelovati u interakciji, a odrasli posreduju prema potrebi. Te redovne grupe trebale bi imati okruženje koje može pružiti potporu djetetu s posebnim potrebama, s većim brojem odgajatelja i manjim brojem djece u grupama. Odgajatelji moraju biti educirani za provođenje RIO modela i biti spremni spustiti se na pod i igrati se sa svom djecom, bez obzira imaju li posebne potrebe ili ne.

Stručni odgajatelji sa znanjem iz razvojne pedagogije i psihologije razumiju RIO model i važnost igre u takvoj interakciji. Važno je također podupirati partnere-vršnjake koji djetetu s posebnim potrebama pružaju potporu u zabavnim aktivnostima u kojima oboje uživaju, kao i u situacijama poput užine ili ručka za zajedničkim malim stolom (kao u restoranu), držanja za ruke dok se hoda u redu, planiranja aktivnosti za odmor i zajedničkog sudjelovanja u njima.

Posredovanje odgajatelja od ključne je važnosti, a ponekad neku od tih uloga može odigrati i dobro educiran i 'spontan' pomoćni odgajatelj.

Općenito govoreći, broj djece uključene u inkluziju može varirati od dvoje djece s posebnim potrebama u grupi od osmero do desetero djece, ili četvero u grupi od dvanaestero djece. To su približne procjene jer sve ovisi o individualnim osobinama pojedinog djeteta. Mislimo da je u zasebnim skupinama potreban omjer 1:1. Također, vrlo je važno oko dva puta tjedno u grupu uključiti i roditelje, da im se pruži podrška u provođenju *floor timea* i da ih se nauči posredovati u interakcijama s drugom djecom. Jako je važno da čak i zasebne skupine budu fleksibilne i da broj djece u njima ne bude strogo određen.

Preporučljivo je da se i odgajatelji koji nisu stručno educirani za RIO model udruže i stvore skupinu za samoedukaciju u kojoj raspravljaju o pročitane, vrše promatranja koristeći se FEAS-kriterijima s Greenspanove razvojne liste (to vrijedi i za roditelje), snimaju se dok se igraju s pojedinom djecom i raspravljaju o svojim zapažanjima (što je lakše i što teže), zajedno gledaju edukativne vrpce, slušaju internetski radio program *Udruge za floor time* te razmjenjuju ideje i zajedno rješavaju probleme. Na osnovu tih promatranja mogu otkriti, na primjer, u kojim su aktivnostima djeca najangažiranija, koriste li se vizualna pomagala pri prijelazu s jedne aktivnosti na drugu, jesu li za djecu izrađene tzv. 'osobne mape' koje imaju smisla i slijeda, itd.

Dijete u igri tijekom floor time pristupa

pripremili smo i/ili preveli za vas

Kakvo bi obrazovanje trebali imati odgajatelji koji rade s djecom s posebnim potrebama?

Odgajatelji u jaslicama i dječjem vrtiću trebali bi naučiti sve aspekte RfO modela i razviti program provođenja *floor timea* pomoću kojeg će se djeca angažirati i uspinjati simboličnom razvojnom ljestvicom. U sklopu tog programa moraju posredovati u interakcijama između djeteta s posebnim potrebama i ostale djece, provoditi senzomotoričke aktivnosti (i tzv. individualizirane 'senzoričke dijete') koje će pomoći organiziranju i podupiranju individualnih razlika, te koristiti vizualne strategije i pomagala za pomoć djeci s teškoćama u razumijevanju i komunikaciji. U program se uključuju i roditelji. Osim toga, vrlo je važno paziti da sve aktivnosti imaju svoj pravi smisao i izbjegavati mehaničko učenje napamet.

Koliko bi roditelji trebali biti uključeni u plan i proces terapije za svoje dijete?

Roditelje upućujemo u primjenu sveobuhvatnog programa, ovisno o njihovu shvaćanju djetetovih potreba. To počinje kućnim programom koji uključuje *floor time*, polustrukturirane i senzomotoričke

aktivnosti, sastanke za igru s vršnjacima, kao i kontinuirane razgovore, rasprave i rješavanje problemskih situacija u svakodnevnim iskustvima. Osim toga, oni se brinu da im dijete dobiva odgovarajući program, individualiziran prema potrebama njihova djeteta, kao inkluziju s djecom u redovnom programu, uz potporu, ili, ako je to potrebno, posebnu edukaciju. Roditelji također sudjeluju u terapijama, a terapeut dogovara 'zadake' koje roditelji provode s djecom i one postaju dio kućnog programa. Roditelji isto tako prema potrebi nastoje pronaći i dodatne aktivnosti, kao što su gimnastika, glazba, gluma ili druga društvena iskustva. Roditelji vodi stručnjak koji im pomaže pri postavljanju takvog programa i zajedno s njima radi na *floor timeu* kako bi svakom roditelju pomogao svladati vrstu interakcije koja podupire djetetovu razinu razvoja i obrade. Stručnjak također pomaže roditeljima tumačiti osjećaje i odnose, ukoliko je obrazovan za to. Roditelji su od ključne važnosti jer su oni najspremniji i u najboljem položaju da pomognu svome djetetu, čak i kad stručnjaka ima malo ili ih nema. Puno se roditelja djece s teškoćama u razvoju dodatno obrazovalo i traži druge

roditelje kako bi međusobno podržali zajedničke napore.

Koje je najnovije područje vašeg istraživanja?

Naše najnovije istraživanje usredotočeno je na rano prepoznavanje razvojnih teškoća. Ustanovili smo da je djecu s teškoćama mješice identificirati već u četvrtom mjesecu života. Ova studija koristi rane videosnimke. Jedan od ključnih faktora ranog prepoznavanja razvojnih teškoća jest kako dijete inicira komunikaciju s okolinom.

Možda će vas zanimati i razvojna lista socijalno-emocionalnog razvoja, koja se trenutno koristi i standardizira u novom izdanju Bayleyjevih lista dječjeg razvoja. Ona pouzdano razlikuje djecu s PDD-om/autizmom, drugim poremećajima u razvoju, FAS-om, CP-om itd. Bilo bi divno kad bi se to koristilo u svakoj pedijatrijskoj ordinaciji i klinici.

Također se bavimo dugoročnim longitudinalnim studijama djece koja su sudjelovala u tretmanu prema RfO modelu i upravo pokrećemo prospektivno istraživanje koje bi usporedilo RfO model i biheviorističku intervenciju.

Prof. dr. sc. Stanley I. Greenspan, dr. med. je redoviti profesor psihijatrije i razvojne pedijatrije na medicinskom fakultetu Sveučilišta George Washington te predsjednik Internacionalnog konzilija za poremećaje u razvoju i učenju (ICDL), međunarodnog interdisciplinarnog udruženja koje okuplja vrhunske znanstvenike, dijagnostičare i praktičare iz cijeloga svijeta, vodeće u svim disciplinama, koji se bave poremećajima u razvoju i učenju. On je također utemeljitelj i predsjednik Zero to Three – Nacionalnog centra za dojenčad, djecu i obitelji. Dr. Greenspan svoj rad usmjerava na proučavanje emocionalnog razvoja djece i dijagnosticiranje te terapiju razvojnih poremećaja od najranije životne dobi. Autor je više od 30 knjiga (šest prevedeno na hrvatski, uključujući najutjecajnija djela 'Dijete s posebnim potrebama: Poticanje intelektualnog i emocionalnog razvoja' i 'Zahtjevna djeca:

razumijevanje, podizanje i radost s pet 'teških' tipova djece'). Dr. Greenspan je za svoj rad i izuzetne doprinose svjetskoj znanosti primio brojne prestižne nagrade i jedini je u svijetu dvostruki dobitnik nagrade Ittleson (najveća nagrada u području istraživanja u dječjoj psihijatriji).

Prof. dr. sc. Serena Wieder je klinička psihologinja, dopredsjednica ICDL-a i najbliža suradnica dr. Greenspana. Specijalizirana je u dijagnostici i terapiji dojenčadi i djece s razvojnim poremećajima. Urednica je stručnog časopisa *Journal of Developmental and Learning Disorders* i članica profesorskog zbora programa mentalnog zdravlja dojenčadi pri Odsjeku za psihijatriju u Washingtonu. Također je savjetnica, programska ravnateljica i članica katedre Zero to Three – Nacionalnog centra za dojenčad, djecu i obitelji. Koautorica je knjige 'Dijete s posebnim potrebama: Poticanje intelektualnog i emocionalnog razvoja' i suvoditeljica radionica.